

Արեւմտեան Հայաստանը վաւերացուց Սեւրի Դաշնագիրը

Ներածութիւն:

“The Times” թերթի Փարիզի թղթակիցը 11 Օգոստոս 1920-ին գրեր է հետեւեալ յօդուածը.

«1920 թուականի Օգոստոսի 10-ին, 11 Դաշնակից Պետութիւնները ստորագրեցին Սեւրի Դաշնագիրը: [1]

Հայ-թիւրքական Դաշնագիրը վերջապէս ստորագրուեցաւ:

Արարողութիւնը տեղի ունեցաւ Սեւրի մէջ՝ կէսօրէն յետոյ, ժամը 16-ին:

Զգազումներէ ետք՝ որուն պատճառը կը հանդիսանար յոյն-իտալական բանակցութիւնները: Թիւրքական պատուիրակութիւնը ինչ որ այլ պատճառով ժխտեց ստորագրել Դաշնագիրը՝ դէմ չըլլալով Սերպիային, որ պէտք է յատուկ ստորագրութիւն ստանար Կոնստանդնուպոլսէն:

Սերպիան չստորագրեց, որովհետեւ չէր ուզեր պատրականութիւն վերցնել թիւրքական պարտքին համար, որու կազմակերպումը պէտք է տեղափոխուէր Սերպական Թագաւորութիւն, Խորուաթիա եւ Սլովենիա, որոնք միասնօրէն կ'առանձնանային հին թիւրքական տարածաշրջանէն:

Սակայն, այդ ժամանակաւնթացքին ստորագրելու թոյլտուութիւն ձեռք բերած են Գեներալ Հադի Փաշան, Ռիզա Թաֆիկ Պէյը եւ Ռաշիտ Պէյը, ուստի արարողութիւնը տեղի ունեցած է քանի մը ժամ յետոյ: Թիւրքական պատուիրակութեան ստորագրութենէն ետք, Դաշնակից Պետութիւններու ներկայացուցիչները նոյնպէս ստորագրած են, Մեծ Բրիտանիան ներկայացուցած է Պարոն Զորջ Գահամը:

Ստորագրութիւնները դրուած են երեք փաստաթուղթերու վրայ. առաջին՝ նոյն ինքն Դաշնագիրին վրայ, երկրորդ՝ յոյն-իտալական արձանագրութեան վրայ, եւ երրորդ՝ այն արձանագրութեան վրայ, որ կը վերաբերի Փոքր Ասիային: Ընթացակարգը նման էր ստորագրման ընթացակարգին, որն ընդունուէր էր նախորդ Դաշնագիրը ստորագրելու ժամանակ:

Թիւրքական ներկայացուցիչները հազած էին բաժկոններ, բայց պահպանած էին Ֆեսը ամբողջ արարողութեան ընթացքին, ըստ իրենց ազգային ավանդոյթին:

Ստորագրող Պետութիւնները եղած են Թիւրքիան, ինչպէս նաեւ Մեծ Բրիտանիան, Ֆրանսան, Իտալիան, Ճապոնիան, Հայաստանը, Բելճիքան, Յունաստանը, Լեհաստանը, Պորտուգալիան, Ռումինիան, Չեխոսլովաքիան:

Մերայիան, եւ Հեճազը չեն ներկայացած:

Խաղաղութեան Պայմանագիրի վաւերացումը Հոնգարիոյ հետ, եւ Դաշնագիրը, որ ստորագրուեր է Թիւրքիոյ կողմէ, յետագային՝ Մեծ Բրիտանիոյ կողմէ կը հանդիսանայ սոյն պատերազմի ավարտը, որ սկսեր էր 1914 թուականին:

Խաղաղութիւնը՝ Գերմանիոյ հետ, ստորագրուեր է Վերսայլի մէջ, 1919 թուականի Յունիսի 28-ին, վաւերացուեր է Յունուարի 10-ին:

Խաղաղութիւնը՝ Պուլկարիոյ հետ, ստորագրուեր է Նոյիի մէջ, 1919 թուականի Նոյեմբերի 27-ին եւ վաւերացուեր է Օգոստոսի 9-ին:

Խաղաղութիւնը՝ Հունգարիոյ հետ, ստորագրուեր է Վերսայլի մէջ 1919 թուականի Յունիսի 4-ին, բայց այն մինչեւ օրս չէ վաւերացուած:

Համայնքներու Պալատի հարցին ի պատասխան, Յունիսի 1-ին պարոն փաստաբան Պոնարը յայտարարեր է, որ համաձայն դադարեցման Օրէնքին (Սահմանման) անոնք չեն կրնար զերծուիլ, քանի դեռ ստորագրուած Պայմանագիրները Գերմանիոյ, Աւստրիոյ, Պուլկարիոյ, Հունգարիոյ եւ Թիւրքիոյ հետ չեն ստացած անհրաժեշտ վաւերացումը:

1. The Times, August 11, 1920

* * *

Պաշտօնական հաղորդագրութիւն Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան՝ Մերի պայմանագիրը վաւերացնելուն մասին

Այս իսկ պատճառով, 2016 թուականի Մայիսի 9-ին, ներկայացուեցաւ օրինագիծ Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային Ժողովի (Խորհրդարանի) Նախագահութեան, որ թոյլ կուտայ

վաւերացնելու Սեւրի Խաղաղութեան Դաշնագիրը Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան կողմէ:

Այս նախագիծը փոփոխուած է քանի մը անգամ, եւ անոր երրորդ տարբերակը, որ պէտք է ընդունուէր Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային Ժողովի (Խորհրդարանի) անդամներուն եւ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահի Իրաւաբանական Խորհուրդին կողմէ, արդէն աւարտուած է 2016 թուականի Յունիսի 24-ին, Երեւանի ժամանակով 23:30-ին:

Օրէնքի Նախագիծը ներկայացուած եւ պաշտպանուած է Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Արտաքին Գործոց Նախարար՝ պարոն Գառնիկ Սարգիսեանի կողմէ, Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Վարչապետ՝ պարոն Տիգրան Փաշաթեգեանի համաձայնութեամբ, Կառավարութեան կողմէ, որ կը գտնուի Եւրոպայի սահմաններէն դուրս, եւ ընդունուած է միաձայն, մէկ ձայն դէմ, ինչը թոյլ կուտայ վաւերացնելու Սեւրի Խաղաղութեան Դաշնագիրը եւ լրացուցիչ Պայմանագիրներու Հաւելուածները, որոնք ստորագրուել են 1920 թուականի Օգոստոսի 10-ին:

2016 թուականի Յունիսի 24-ը կը համարուի պատմական օր, այդ օրը Սեւրի Դաշնագիրը վաւերացուեցաւ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահ Արմէնակ Արրահամեանի կողմէ:

Ընդունուած օրինագիծը բաղկացած է երկու յօդուածներէ:

Յօդուած ա. - Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան (Հայաստան) Նախագահը լիազորուած է վաւերացնելու Խաղաղութեան պայմանագիրը, որն ստորագրուել է Սեւրի մէջ՝ 1920 թ. 10 Օգոստոսին, ինչպէս նաեւ նոյն օրը ստորագրուած լրացուցիչ պայմանագիրներու Հաւելուածները, որոնք նշուած են ստորեւ:

- Պայմանագիրը Դաշնակից Տէրութիւններուն հետ, այն է, որ ընդունուին որոշումներ, որոնք անհրաժեշտ կը համարուին այդ Տէրութիւններուն կողմէ, որոնք կը պաշտպանեն տուեալ Պետութեան բնակիչներուն, որոնք **պետական** մաս չէին կազմած բնակչութեան մեծամասնութեան առումով, որոնք ունին՝ ռասայի, լեզուի կամ կրօնի տարբերութիւն:
- Լրացուցիչ արձանագրութիւն դիւանագիտական ծառայութիւններու համար, այն Պետութիւններու տարածքներուն վրայ, որոնք ստորագրած են Պայմանագիրը:
- Պայմանագիրի հիմնական Դաշնակից Տէրութիւններուն հետ սահմանել դրոյթներ, որոնք անհրաժեշտ կը համարուին այդ տէրութիւններու ազատութիւնն ապահովելու, տարանցման եւ արդարացի վերաբերմունք այլ ազգերու հետ առեւտուր կատարելու համար:

Յօդուած բ. - Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան (Հայաստան պետութիւն) Նախագահը լիազորուած է հետապնդելու ԱՄՆ Նախագահ Վուդրո Վիլսոնի Իրաւարար

Վճռի Պաշտոնավարության հրամանի իրականացման գործընթացը, որն ստորագրուած է 1920 թուականի Նոյեմբերի 22-ին:

Այն նշուած կ'ըլլայ առանձնակի Միջազգային Համատեքստին մէջ, ինչը կը նշանակէ, թէ Սերի Դաշնագիրը վաւերացուեր է Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան կողմէ:

Նոյն օրը, վաւերացումէն քանի մը ժամ առաջ, հանրաքուէի միջոցով Մեծ Բրիտանիան դուրս եկաւ Եւրո-Միութենէն, 51,9 % ձայն կողմ քուէարկութեամբ:

Նոյն օրը Հռոմի Պապ Ֆրանցիսկոն այցելեց Երեւան, իր ելոյթին մէջ դատապարտեց ցեղասպանութիւնը, որ տեղի ունեցած է հայ ժողովուրդին դէմ:

Եւրո-Միութենէն Մեծ Բրիտանիայի դուրս գալը ճգնաժամային ցուցանիշ է, ինչը կապուած է Սուրիոյ պատերազմի, փախստականներու ճգնաժամի, Մերձաւոր Արեւելքի հետ, որ լեցուն է անտարբերութեամբ, այդ շարքին Արեւմտեան Հայաստանի նկատմամբ:

* * *

Սերի Դաշնագիրի 457-458 էջերը կը նշեն վաւերացնելու համար պայմանները,, որոնք վերօրինակուեր է ստորեւ.

Սոյն Դաշնագիրը կազմուած է ֆրանսերէն, իտալերէն եւ անգլերէն, եւ ենթակայ է վաւերացման:

Տարակարծութիւններու պարագային, կը գերակայի ֆրանսերէն տարբերակը, բացառութեամբ 1-ին բաժինին (Ազգերու Լիգայի պակտի) եւ 12-րդ բաժինի (Աշխատանքի) վերաբերեալ, որտեղ ֆրանսերէն եւ անգլերէն տարբերակները կ'ունենան հաւասար արժէք:

Վաւերացման արարողութիւնը տեղի կ'ունենայ Փարիզի մէջ, հնարաւորին չափ կարճ ժամանակահատուածի մէջ:

Տէրութիւնները, այսինքն Կառավարութիւնը որու գրասենեակը կը գտնուի Եւրոպայէն դուրս, իրաւունք կ'ունենան Ֆրանսական Խորհրդարանին եւ Կառավարութեան տեղեակ պահել իրենց Փարիզի դիւանագիտական ներկայացուցիչի միջոցով, այն մասին, որ տրուեր է իրենց վաւերացումը, եւ անոնք պէտք է հնարաւորին չափ արագընթաց ժամանակին զայն փոխանցեն:

Վաւերացումներու առաջին արձանագրութիւնը կը կազմուի այն ժամանակ, երբ մէկ կողմէն՝ Թիւրքիան, միւս կողմէ՝ երեք գլխաւոր Դաշնակից Պետութիւնները կը ստորագրեն Դաշնագիրներու վաւերացումը:

Առաջին արձանագրութենէն ի վեր Դաշնագիրը ուժի մէջ կը մտնէ, Բարձր պայմանաւորուող կողմերու կողմէ, որոնք նոյնպէս այն կը վաւերացնեն:

Հաշուարկելու համար բոլոր ժամանակային սահմանափակումները, տուեալ Դաշնագիրի համար, այս օրը կը հանդիսանայ Դաշնագիրի ուժի մէջ մտնելու օր:
Բոլոր առումներով Դաշնագիրը ուժի մէջ կը մտնէ սկսած վաւերացման օրէն՝ իւրաքանչիւր Տէրութիւններու կողմէ:

Ֆրանսական Կառավարութիւնը բոլոր ստորագրած Տէրութիւններուն կը փոխանցէ վաւերագիրներու արձանագրութիւններուն հաստատման պատճեն:
Ի վկայութիւն, վերանուանեալ լիազօր ներկայացուցիչները ստորագրեցին սոյն Դաշնագիրը (14 ստորագրեալ կողմեր)

* * *

Պատմական ակնարկ

- - Հայկական Պետութիւնը Արեւմտեան Հայաստանի տարածքին *դէ ֆակտո* ճանչցուեցաւ **Յունուարի 19, 1920 թ.** (Անկախութեան օրը) Գերագոյն Խորհուրդի Դաշնակից տէրութիւններու կողմէ:
- - Հայկական Պետութիւնը Արեւմտեան Հայաստանի տարածքին ճանչցուեցաւ *դէ յուրէ, 1920 թ. Մայիսի 11-ի* Գերագոյն Խորհուրդի Դաշնակից տէրութիւններու կողմէ:
- - Հայկական Պետութիւնը, գլխաւոր Դաշնակից Տէրութիւնները, Դաշնակից Տէրութիւնները եւ Թիւրքիան ստորագրեցին Սեւրի պայմանագիրը **1920 թուականի Օգոստոսի 10-ին**:
- - **1920 թ. Նոյեմբերի 22-ին**, Նախագահ Վուդրո Վիլսոնը ստորագրեց Իրաւարար Վճիռ, որով նշեց պետական սահմանը Հայաստանի եւ Թիւրքիոյ միջեւ:
- - **2004 թուականի Դեկտեմբերի 17-ին**, Արեւմտեան Հայաստանի Հայերու Ազգային Խորհուրդը հռչակեց իր գոյութեան մասին Շուշիի մէջ:
- - **2007 թուականի Դեկտեմբերի 17-ին**, Արեւմտեան Հայաստանի Վեհաժողովի պատուիրակները ընդունեցին պաշտօնական Հռչակագիր Արեւմտեան Հայաստանի հայերու իրաւունքներուն մասին:
- - **2011 թուականի Փետրուարի 4-ին**, Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային Խորհուրդը ստեղծեց Արեւմտեան Հայաստանի Կառավարութիւնը:
- - **2013 թուականի Յունուարի 24-ին**, Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային Խորհուրդը, Արեւմտեան Հայաստանի Կառավարութիւնը միաձայն հռչակեցին նախագիծ

Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային Ժողովի (Խորհրդարանի) ձեւաւորման մասին, ժողովրդավարական ընտրութիւններու միջոցով:

- - **2013 թ. Դեկտեմբերի 16-ին**, 64 պատգամաւորներ պաշտօնապէս ընտրուեցան Արեւմտեան Հայաստանի հայերու կողմէ, ովքեր նշուած էին ցուցակով:
- - **2014 թ. Յունուարի 20-ին**, Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան առաջին Նախագահը պաշտօնապէս ընտրուեցաւ պատգամաւորներու կողմէ:
- - **2014 թուականի Փետրուարի 23-ին**, Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահի հրամանագիրով նշուեցաւ, որ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութիւնը 1920 թուականին ճանչցուած Հայաստան Պետութեան շարունակութիւնն է:
- - **2014 թուականի Փետրուարի 16-ին**, Նախագահի հրամանագիրը կը հաստատէ պաշտօնապէս, որ Արեւմտեան Հայաստանի Ազգային Խորհուրդի եւ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Կառավարութեան նստատեղը Կարինն է (Էրզրում) Արեւմտեան Հայաստանի մէջ:
- - 2016 թուականի Յունիսի 24-ին Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան անունով՝ Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահը վաւերացուց Սեւրի պայմանագիրը:

Արեւմտեան Հայաստանի Հանրապետութեան Կառավարութեան տեղեկատուական ծառայութիւն

24.06.2016 թ.